

Actes de les
**III Jornades d'Estudis
Locals de Felanitx**

13 i 14 de desembre de 2013
Saló d'Actes de la Casa de Cultura de Felanitx

Coordinació i edició
Miquel Àngel Vicens i Siquier

Consulta *on line*
www.amicsclosos.cat/3jornades

EDICIONS AMICS DELS CLOSOS

Dipòsit Legal PM-588-2015
Impremta Institut, juny 2015

In memoriam

Miquel Barceló i Perelló

Pere Xamena i Fiol

PRESENTACIÓ

La celebració i publicació de les III Jornades d'Estudis Locals de Felanitx han estat marcades per la desaparició de dos *Homenots*, verdaders prohoms del coneixement i de la Cultura de Felanitx. El novembre de 2013 ens deixà Miquel Barceló *Pereió*, mestre de mestres, figura principal en l'estudi de les societats andalusines. El maig de 2015 ho féu Mn. Pere Xamena, coneixedor com pocs de la Història de Felanitx i de Mallorca. Valgui aquest llibre com el nostre primer homenatge a aquestes dues figures. Seguirem el camí que ens deixaren, cuidarem el seu llegat!

Les Jornades d'Estudis Locals promouen el coneixement i difusió del nostre àmbit més proper de qualsevol disciplina científica o humanística, representen una oportunitat per aprofundir en aquest coneixement de determinades temàtiques d'àmbit local, per donar sortida a estudis i treballs de joves investigadors o de persones que, sense més pretensions, gaudeixen d'un temps per a la recerca. Sense aquest espai, tot això quedaria arraconat dins l'àmbit privat dels autors, sense possibilitat de que fossin consultats, utilitzats, ampliat, millorats o, per què no, criticats. La ciència avança gràcies a una lectura crítica i constructiva de les aportacions que s'han realitzat amb anterioritat.

El desembre del 2013 es complien els 5 anys de la presentació en societat de l'Associació d'Amics dels Closos de Can Gaià, de la nostra primera assemblea general. Allà dibuixàrem un full de ruta, una declaració d'intencions respecte a la protecció, difusió i posada en valor del Patrimoni de Felanitx. Els Amics dels Closos no aspiren més allà d'esdevenir una eina per ajudar a assolir aquests objectius fundacionals. Un complement, una mà per cobrir més terreny, per arribar més enfora, més aviat. Una veu crítica o de suport. Un company de viatge per a les institucions públiques o privades.

Com a celebració d'aquests 5 anys impulsarem, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Felanitx i l'ajut de *BTP-Vacances* i *Grup 3000*, la reedició d'unes Jornades d'Estudis Locals, ja que aquestes s'integren a la perfecció en la raó de ser de l'associació. Recordem que l'any 2000, dins dels actes commemoratius dels 700 anys de la fundació de la Vila de Felanitx es varen realitzar les primeres Jornades d'Estudis Locals de Felanitx, dos anys més tard es realitzarien les segones.

Ara apareixen publicades les terceres. Som conscients de la tardança en la seva publicació i en volem demanar disculpes, els desitjos de què les actes es publicassin en paper, i no tant sols en digital, ens va fer esperar a què les disponibilitats pressupostàries fossin favorables. Aquest mes de febrer els Amics dels Closos prenguérem la decisió de no esperar més i fer una publicació *on line*. Quan ho teníem pràcticament tot apunt, sorgí l'oportunitat de publicar-les en paper a la qual ens hi aferràrem. La feina la teníem feta tant sols s'havia d'ajustar a les noves necessitats . De tot el que ha passat se n'aprèn i l'experiència ha estat enriquidora.

Des del principi, la intenció dels Amics dels Closos va ser que les Jornades d'Estudis Locals presentassin una certa regularitat. L'organització de les terceres, portava implícit el compromís d'organitzar unes noves edicions. Per tot això, anunciam la celebració de les quartes Jornades l'any 2016, amb el compromís ferm de què ens esforçarem pel que el temps entre la celebració i publicació de les actes sigui l'adient. Des d'aquestes línies volem convidar a participar-hi!

Felanitx, juny de 2015

Miquel Àngel Vicens i Siquier

President de l'Associació dels Amics dels Closos de Can Gaià

SUMARI

Presentació	2
Prehistòria i Patrimoni Històric	
<i>El poblat des Rossells i el seu context cultural i territorial</i>	9
Javier Rivas i Bartomeu Salvà	
<i>Les intervencions arqueològiques d'equips estrangers a Mallorca durant el franquisme: Els cas de l'equip alemany amb Otto Herman Frey</i>	19
Alejandra Galmés i David Javaloyas	
<i>Com s'elabora un projecte arqueològic? El cas dels Rossells</i>	31
Paloma Salvador	
<i>Planificació i gestió de recursos per a la campanya arqueològica Es Rossells</i>	37
Dario Weiss	
<i>El treball de camp a Es Rossells</i>	43
Marion Deprez i Celia González	
<i>El patrimoni perdut: el cas del Castell de Santueri</i>	47
Xisco Bergas i Rafel Font	
<i>Turisme i Patrimoni. Reflexions a l'entorn d'una experiència als Closos de Can Gaià</i>	57
Raquel Barceló, Almudena Briones, Llorenç Oliver i Miquel Àngel Vicens	
<i>Turisme i Patrimoni. Aspectes teòrics per a la planificació de projectes de turisme arqueològic</i>	65
Almudena Briones, Raquel Barceló, Llorenç Oliver i Miquel Àngel Vicens	
Patrimoni industrial, geològic i hidrològic	
<i>El patrimoni geològic de Felanitx</i>	77
Guillem Mas, Lluís Moragues, Joan Mestre i Manuel Espinosa	
<i>Les fonts de Felanitx en el marc del Catàleg Il·lustrat de les fonts de Mallorca</i>	89
Pedro Fidel Castro	
<i>La mineria del carbó a Felanitx: Geologia, història i activitat extractiva</i>	99
Lluís Moragues, Guillem Mas i Manuel Espinosa	
<i>La terra de gerrer de Felanitx: Una aproximació geològica i industrial</i>	111
Lluís Moragues, Joan Mestre, Guillem Mas i Manuel Espinosa	

<i>La pedra de marès de Felanitx: Patrimoni cultural i natural</i>	123
Guillem Mas	
Miscel·lània	
<i>Felanitxers fora de Mallorca, 1599-1650</i>	137
Onofre Vaquer	
<i>El retaule de Sant Isidre del Convent de Felanitx</i>	145
Amàlia Salas	
<i>Felanitx 1968: acte homenatge a l'artista Joan Miró</i>	155
Xisca Veny	
<i>200 anys de rellotges de sol a Felanitx</i>	159
Sebastià Roig	
<i>Es Lledoner, una cooperativa d'ensenyament</i>	171
Antoni Vicens i Jerònima Muñoz	
<i>Tipologies de sòls i la seva influència sobre la producció i qualitat del raïm de vinificació a Felanitx</i>	183
Joan Rosselló i Jaume Vadell	

PLANIFICACIÓ I GESTIÓ DE RECURSOS PER A LA CAMPANYA ARQUEOLÒGICA ALS ROSSELLS

DARIO WEISS

Weiss, D. 2015. Planificació i gestió de recursos per a la campanya arqueològica als Rossells. *III Jornades d'Estudis Locals de Felanitx: 37-41*

INTRODUCCIÓ

El present treball té com a objectiu mostrar els passos seguits durant la planificació i gestió dels recursos necessaris per realitzar la campanya arqueològica als Rossells. Aquesta tindrà lloc del 26 d'abril al 3 de maig de 2014, es centrarà a desbrossar i realitzar la planimetria del jaciment dels Rossells, situat entre Son Negre i Cas Concos (Felanitx). Aquestes pàgines exposen les necessitats logístiques de l'equip d'excavació, la metodologia emprada per cobrir-les, i els problemes i resultats finals.

El jaciment

Es tracta d'un poblat talaiòtic amb una espectacular muralla ciclòpia. Rosselló Bordoy va calcular que els Rossells tindria una superfície de 9,8 hectàrees, 43 habitacions i una població de 230 habitants (Garrido Torres, et al., 1995: 115). No s'han

realitzat excavacions que puguin confirmar aquestes estimacions, per la qual cosa, tot l'escrit sobre aquest jaciment s'ha fet en funció d'anàlisis superficials, fent que qualsevol valoració sobre la seva ocupació, densitat de població o cronologia no sigui més que una especulació. L'estudi complet d'aquest jaciment duraria dècades, pel que la nostra intervenció es limita a datar i conservar el jaciment.

El projecte

“No excavem pedra ni fusta, sinó homes”. Víctor Fernández (2000: 68) exposa la potent idea de Sir Mortimer Wheeler, qui va parafrasejar el discurs del Marc Antoni de Sheakpeare amb clares intencions de crítica a l'arqueologia de principis del segle XX. Es a dir, una excavació no té com a finalitat desenterrar objectes per ampliar col·leccions personals o per satisfer l'ego o curiositat dels

arqueòlegs. Aquests aspectes lligats a l'oci han quedat enrere. L'arqueologia del present concep qualsevol intervenció en un jaciment com una delicadíssima operació, l'objectiu del qual és la lectura o interpretació del passat amb finalitats antropològiques i la protecció del patrimoni històric. Unes premisses que no podrien complir-se sense una exhaustiva planificació, que és precisament el que recull el projecte que hem elaborat. Aquest, exposa i justifica l'acció, així com les metes que es pensen complir durant l'excavació i els mitjans utilitzats per a tal efecte.

En síntesi, els objectius plantejats en el projecte són els següents:

- Eliminar la vegetació que amenaça amb les seves arrels l'estructura arquitectònica, tant per a la conservació del mateix com per facilitar futures intervencions.
- Datar la muralla extraient el material analitzable mitjançant C-14 del seu interior (on no pot haver estat introduït abans ni després de la seva construcció).
- Donar a conèixer aquest jaciment i estimular futurs estudis.

Una vegada transcorreguts els tres anys de campanya (2014-2016), es publicaran els resultats. A més a més, durant les jornades presents l'equip anirà exposant el desenvolupament de la recerca.

PLANIFICACIÓ I OBJECTIUS DURANT LA GESTIÓ DE RECURSOS BÀSICS

Els objectius aquí plantejats corresponen a una part concreta dins de l'elaboració d'un projecte de major envergadura, per la qual cosa, els aspectes més burocràtics i acadèmics que engloben la nostra actuació seran desenvolupats per altres membres del equip en els articles adjacents. Aquestes pàgines es centraran en els aspectes més "domèstics" d'una excavació arqueològica, incloent:

- Allotjament (espai d'habitatge, cuina, lavabo, dutxes i emmagatzematge d'eines i materials).
- Comunicació de la nostra intervenció a l'ajuntament i als veïns del municipi.
- Subvencions destinades a cobrir les despeses bàsiques (menjar, desplaçament, eines,...).
- Suport d'altres organitzacions.
- Voluntariat necessari per a les tasques de desbrossament.

Metodologia

La metodologia triada ha estat principalment la realització d'entrevistes orals directes i semi-estructurades. Tenint sempre en compte que:

- La relació entre entrevistador-entrevistat fa que ambdós s'influeixin. Per tant, convé adequar el discurs en funció als valors socials i culturals de l'entrevistat si es volen aconseguir respostes sinceres no condicionades per prejudicis o actituds defensives.
- La realitat és variable, la interacció entre investigador-entrevistat altera i modifica els plantejaments previs, per la qual cosa, he insistit en un disseny obert que s'ha anat desenvolupant a mesura que evolucionava la planificació. Per tant, els resultats obtinguts són el fruit de les converses mantingudes enriquides per les idees i suggeriments de tots els components.

Aquestes característiques a tenir en compte responen a la necessitat d'estrènyer les relacions humanes entre investigador-entrevistat. Més enllà de complir els objectius marcats en la introducció d'aquest treball per telèfon o correu electrònic, la dinàmica social necessita del contacte cara a cara entre emissor i receptor per crear un vincle que reposi en la confiança, mantenint sempre la transparència de les nostres activitats. Fent així que la intervenció de

l'equip de recerca es dugui a terme en un entorn amistós i completament horitzontal.

Les eines utilitzades durant la gestió i planificació dels recursos logístics són les següents: telèfon per concertar les cites, ordinador amb connexió a internet per mantenir altres canals de comunicació i obtenir informació dels espais del municipi (edificis públics, vies d'accés, supermercats, etc.), una càmera fotogràfica, un quadern de notes i un mitjà de transport.

Allotjament

El allotjament ha de ubicar-se el més a prop possible del jaciment, garantir la seguretat de les eines i material arqueològic emmagatzemat, així com cobrir necessitats bàsiques de l'equip (dutxa, lavabo, dormitori i cuina). Després de sospesar diverses opcions, finalment vaig decidir comprovar la disponibilitat i condicions de l'escola de Son Negre. Es tracta d'un edifici públic cedit per l'ajuntament de Felanitx a l'associació de veïns de Son Negre. Era una escola construïda en 1924, ara un lloc de reunió veïnal i celebració de diferents festes. Disposa de cuina, neveres, banys, magatzem i zones àmplies per situar els matalassos i sacs de dormir.

Era necessari conèixer la disponibilitat de l'edifici, per la qual cosa vaig concertar una reunió amb Pere Obrador, nomenat "Frare" de malnom, alcalde de Son Negre. Em vaig entrevistar amb ell a l'escola, el 4 d'abril de 2013 a la 13.30 h. i tractem els següents punts:

- Objectiu, envergadura, dates, i components de la campanya arqueològica.
- Característiques de l'escola de Son Negre.
- Recursos essencials (llum, aigua, gas butà i menjar).
- Reunió amb l'associació de veïns per informar de les nostres activitats.

Després d'aquesta entrevista i algunes converses posteriors per telèfon va quedar clar que podríem comptar amb el suport dels veïns de la localitat de Son Negre. Tant per al condicionament de l'escola com per a l'organització d'una reunió el darrer dia de la campanya de l'any 2014.

Pel que fa a la dieta, és necessari distribuir el pressupost i reunir els estris necessaris per la cuina. Vaig decidir buscar la col·laboració d'un restaurant de la zona. Tomás Pons Maimó, l'amo del restaurant *Són Colom* (PM-512, Felanitx), es va oferir a cobrir els menjars i sopars de tot l'equip a un preu simbòlic, de manera totalment altruista: una encaixada de mans i una al·lusió a la cooperació en temps de crisi va ser la resposta d'aquest empresari. Encara que, finalment, no podem gaudir del menjar servit al seu local a causa del sobtat trasllat del seu restaurant, previst per al mes de febrer del 2014. Perdut el luxe de menjar a un restaurant després de les dures jornades de desbrossament, tornem a el "Pla A": torns de cuina.

1. Banys.
2. Geleries.
3. Espai amb cadires i taules (zona menjador).
4. Aula principal (dormitori).
5. Habitació buida (zona magatzem).
6. Cuina.
7. Escenari amb tarima (sense us previst).
8. Sala amb xemeneia (sense us previst).
9. Traster ple (sense us previst).

Figura 1: Plànol aproximat de l'Escola de Son Negre i distribució espacial del allotjament.

L'allotjament estaria totalment solucionat si no fos per la manca de dutxes a l'escola. Per sort, a pocs minuts de Son Negre es troba el poliesportiu municipal, i el seu director, Bartomeu Maimó, es va mostrar disposat a deixar-nos emprar les dutxes del recinte.

Durant la visita a l'escola vaig esbossar un plànol que marca la distribució del allotjament (Figura 1) i vaig realitzar algunes fotografies (Figures 2 i 3):

Figura 2: Façana posterior de l'Escola de Son Negre

Figura 3: Façana anterior de l'Escola de Son Negre

L'ajuntament de Felanitx

El dia 4 d'abril del 2013 a les 11.00 h. em vaig citar amb la regidora de l'ajuntament al seu despatx. Apol·lònia Rotger es va mostrar interessada en la nostra iniciativa i es va comprometre a ajudar-nos posant a la nostra disposició la brigada municipal durant un o dos dies. Aquest cos de funcionaris serà l'encarregat d'obrir pas, entre la densa vegetació des de la finca dels Rossells fins al jaciment, abans que comenci la seva labor l'equip arqueològic.

Associació d'Amics dels Closos de Can Gaià

El president de l'associació *Amics dels Closos* assistí com a oient durant les classes de l'assignatura *Prehistòria de les Illes Balears* a la UIB, pel que la seva col·laboració estava implícita al projecte des del seu inici.

Convè citar els objectius l'associació (extrets de <http://www.amicsclosos.cat/>) abans de resumir l'entrevista que vaig mantindre amb ells:

1. El coneixement, difusió, protecció i posada en valor de jaciment dels Closos de Can Gaià.
2. Ampliar aquest objecte a la resta del Patrimoni històric – cultural de Felanitx, amb especial incidència a les restes arqueològiques.
3. Ajudar dins les possibilitats de l'Associació, material, personal i econòmicament a l'excavació dels Closos.
4. Aconseguir la compra de tota l'àrea del jaciment per part de les administracions públiques, a més de la futura creació d'un Museu o Centre d'Interpretació del jaciment.

Per poder satisfer aquests objectius, l'Associació promourà:

- a) L'organització de conferències, visites, excursions, tallers i actes culturals diversos sobre els Closos o sobre el patrimoni històric – cultural de Felanitx.
- b) L'organització o patrocini de cursos, seminaris, jornades i congressos de caràcter científic.
- c) L'organització d'actes populars per promocionar o reivindicar els Closos o el Patrimoni històric i cultural.
- d) Patrocinar, encomanar o realitzar estudis o treballs de caràcter científic, recuperació del patrimoni i intervencions arqueològiques.

La reunió es va realitzar a Felanitx, al despatx de Miquel Àngel Vicens i Siquier, president dels *Amics dels Closos*, el dia 10 d'abril de 2013 a les 20.00 h., estaven presents, a més del citat, les següents persones: Pere Bennàssar i Bennàssar (vicepresident), Bartomeu Pou i Jaume (secretari), Bartomeu Salvà i Simonet (vocal), Xisca Veny i Monserrat (vocal), i Amàlia Salas i López-

Cepero (vocal). Foren tractats els següents aspectes:

- Objectiu, envergadura, dates i components de la campanya arqueològica.
- Crida de voluntaris per a desbrossar.
- Organització d'un menjar per a tots els col·laboradors.
- Cerca addicional de col·laboració en altres entitats.
- Despeses d'alimentació i desplaçament de l'equip.
- Subvencions.

L'associació, fidel als seus principis, s'encarregarà de reunir als voluntaris per a les tasques de desbrossar, també cobriran les despeses de desplaçament i dieta de l'equip d'alumnes. Així mateix, seran ells els encarregats de demanar la subvenció necessària al Consell Insular, doncs a través de la UIB, a causa dels jaciments que estudia en l'actualitat, seria més complicat rebre l'assistència econòmica del Consell.

CONCLUSIÓ

Les tasques resumides en aquest treball solen quedar en segon pla a l'hora d'exposar qualsevol intervenció arqueològica, per considerar-se òbvies o alienes a la recerca. No obstant això, no per aquesta raó resulten menys imprescindibles, es tracti d'una excavació en el NOA (Noroest d'Argetina) on les tendes de campanya es munten en deserts assotats contínuament pel vent, o en la prospecció d'un jaciment submarí, sigui quin sigui el cas, la planificació dels aspectes logístics determinarà l'èxit de la intervenció. Com més temps s'inverteixi en aquesta planificació, menys temps perdrà l'equip una vegada iniciada la prospecció o l'excavació, sempre limitada en el temps, es tracti de causes naturals o econòmiques.

BIBLIOGRAFIA

- ASSOCIACIÓ D'AMICS DELS CLOSOS DE CAN GAIÀ. Estatuts <http://www.amicsclosos.cat/documents/estatuts-closos.pdf> (consulta en línia el 03/05/13).
- ARAMBURU-ZABALA, J., GARRIDO, C., & SASTRE, V. (1995). *Guía arqueológica de Mallorca (2ª ed.)*. Palma de Mallorca: La Foradada.
- FERNÁNDEZ MARTÍNEZ, V. M. (2000). *Teoría y Método de la Arqueología (Segunda ed.)*. Madrid: Síntesis.